

افت تحصیلی

بررسی علل و عوامل از دیدگاه معلمان و راه‌های مقابله با آن

سوسن ییب‌نیا

حمیده رنگیر

آمنه کارگر

عنایت همایون

۱۳۹۹

افت تحصیلی

بررسی علل و عوامل از دیدگاه معلمان و راه‌های مقابله با آن

مؤلفان:

سوسن ادیب‌نیا

حمیده رخگیره

آمنه کارگر

عنایت همایون

ناشر: سخنوران

صفحه‌آرایی - طراحی جلد: سخنوران - سارا خاکپور

و نوبت چاپ: ۱۳۹۹ - اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۰-۲۱۵-۷۹۸-۱

عنوان و نام پدیدآور	: افت تحصیلی: بررسی علل و عوامل از دیدگاه معلمان و راه‌های مقابله با آن - مؤلفان سوسن ادیب‌نیا ...
مشخصات نشر	: تهران: سخنوران، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۳ ص، ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
شابک	: 978-622-215798-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
پادداشت	: مؤلفان سوسن ادیب‌نیا، حمیده رخگیره، آمنه کارگر، عنایت همایون.
عنوان دیگر	: بررسی علل و عوامل از دیدگاه معلمان و راه‌های مقابله با آن.
موضوع	: افت تحصیلی
موضوع	: Educational deprivation*
شماره افزوده	: ادیب‌نیا، سوسن، ۱۳۵۴ -
زده‌بندی کنگره	: ۱۴۷۷.۷۱
زده‌بندی فیزیکی	: ۲۹۱۳/۳۷۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۶۴۷۸۷

کلیه حقوق این اثر محفوظ می‌باشد.

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر شمالی، بعد از فرست، شماره ۱۴۰۷
تلفن: ۶۶۴۷۱۳۰۶ - ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳ (svnpub@gmail.com)

فهرست

۹	مقدمه
۱۱	عملکرد تحصیلی
۱۱	مقدمه‌ای بر افت تحصیلی
۱۲	تعریف افت تحصیلی
۱۵	تعاریف عملکرد تحصیلی
۱۵	عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی
۱۵	آموزش راهبردهای فراشناختی
۱۶	انواع افت
۱۷	تاریخچه افت تحصیلی
۱۷	شناسایی و رفع عوامل افت تحصیلی دانش‌آموزان
۱۸	مبانی روانشناختی افت تحصیلی
۱۹	مفهوم پیشرفت یا موفقیت تحصیلی
۲۱	عوامل مؤثر بر پیشرفت و افت تحصیلی
۲۴	اهمیت پیشرفت تحصیلی
۲۷	مدیریت کلاس و ارتباط با دانش‌آموز
۲۸	دیدگاه نظری درباره افت تحصیلی
۳۳	تحلیل کنش متقابل در مدرسه
۳۷	ابعاد افت تحصیلی دانش‌آموز

- ۳۷ ..... علل افت تحصیلی
- ۳۷ ..... الف) عوامل داخلی :
- ۳۸ ..... علل آموزشگاهی
- ۴۱ ..... ب) عوامل خارجی

- ۶۱ ..... جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
- ۶۱ ..... جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
- ۶۲ ..... آموزش و پرورش سنتی و جدید و دلالت های آنان
- ۶۳ ..... نظرات معلم و عملکرد دانش آموزان
- ۶۶ ..... وکالیزم و میل اثر گذاری انتظارات معلم
- ۷۴ ..... در گیر تحصیلی و دیگری اجتماعی
- ۷۶ ..... انواع شکست
- ۷۸ ..... راهکارهای کاهش شکست تحصیلی
- ۸۳ ..... عوامل مدرسه ای در افت تحصیلی

- ۸۷ ..... نقش معلم
- ۸۷ ..... نقش معلمان در ایجاد علاقه به تحصیل
- ۸۸ ..... معلم موثر کیست؟
- ۸۹ ..... معلم واقعی کیست؟
- ۹۰ ..... ویژگی های یک معلم موفق از نگاه اهل بیت
- ۹۰ ..... *تبرک جستن
- ۹۱ ..... *تقدم در سلام
- ۹۱ ..... *بالایش مقصد و هدف
- ۹۲ ..... *زبان عمل
- ۹۲ ..... *اخلاص
- ۹۳ ..... *تواضع
- ۹۳ ..... *نشستن رو به قبله
- ۹۳ ..... *حفظ وقار و متانت در نشستن
- ۹۴ ..... *آراستگی

۹۴ ..... تفقد از احوال دانش آموزان

۹۵ ..... اطلاع از نام و مشخصات شاگردان

۹۵ ..... هدایتگری

۹۶ ..... ارتقای علمی و تسلط بر درس

۹۶ ..... تکیه گاه قوی

۹۶ ..... توجه به واردات و صادرات

۹۷ ..... مکان ثابت

۹۷ ..... کنترل کلاس درس

۹۸ ..... انضباط

۹۸ ..... صبر و استقامت

۹۹ ..... ویژگی های معنور موفق و ناموفق

۱۰۱ ..... در آموزش چه خیر است

۱۰۱ ..... شیوه تدریس معلم

۱۰۱ ..... برنامه درسی مدرسه

۱۰۱ ..... انتظارات و پیش داوری های معلم

۱۰۲ ..... شرایط فیزیکی کلاس

۱۰۲ ..... تعویض مکرر معلمان

۱۰۳ ..... کیفیت پایین امکانات آموزشی

۱۰۴ ..... علل افت تحصیلی از نظر گزارشگران یونسکو

۱۰۵ ..... روش های مقابله با افت تحصیلی

۱۰۹ ..... نتیجه گیری

۱۱۰ ..... فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

اسلام آئين الهمم و القديسي است که براي خانواده اهميت قايل است، و آن را سنگ بناي مهم حيات اجتماعي مي گداند. و بناي آن را بنياني محبوب مي داند. انسان و حيوان تفاوتهاي زيادي دارند. از جمله اينکه حجم مغز انسان نسبت به جثه او از تمام حيوانات بيشتر است. در بحث خانواده و تائيد، با ترتيب تفاوت انسان و حيوان وجود خانواده و شبکه خویشاوندی است. انسان از سordی بی آموزد که دنیا را آن طور ببیند که خانواده می بیند. عمدتاً افراد خواسته هاي خود را کم و بیش با معيارهاي خانواده می بینند.

شکست تحصیلي با افت تحصیلي پدیده جدی است. این مسئله از بدو پیدایی نظام آموزشی رسمي و اجباري بروز کرده و همواره تاملات و تحقیقات زيادي نیز بر روي آن انجام گرفته است و می گیرد. ارزیابي آن معمولاً تنها در زمینه سادس معيني از دانش که توسط نظام آموزشی تعيين شده انجام می شود. در يك تعريف ساده شکست تحصیلي يا افت تحصیلي شکستي است که در تصور نظام آموزشی در دستيابي معيار به اهداف و برنامه هاي آموزشی حاصل می شود. به بياني ديگر عدم موفقيت فراگيران در دستيابي به حداقل معيارهائي که به وسيله نظام آموزشی در نظر گرفته شده است. این نوع شکست، معمولاً به مردودي يا به ترك تحصیل زودرس می انجامد.^۱ البته تساوي در

استفاده از فرصت های آموزشی همیشه به معنای بهره برداری مساوی از آموزش و پرورش ارائه شده در مدرسه به پایان رساندن يك دوره آموزشی نیست و نظام های آموزشی موجود با آنکه اهداف بشر دوستانه دارند کمتر می توانند در رفع تبعیضات اجتماعی موفق شوند.

از مهمترین آفت های نظام های آموزشی جهانی و من جمله در کشور ما افت تحصیلی است که همه ساله به صورتهای گوناگون تعداد بسیاری از استعداد های بالقوه انسانی و منابع اقتصادی جامعه را هدر داده و نابسامانی های فردی و اجتماعی را بر جای می گذارد. بر این دست اندر کاران عوارض ناشی از افت تحصیلی را در چند جنبه مورد بررسی قرار داده ایم، جنبه نخست از نظر اقتصادی است، در طول تحصیل اغلب خانواده ها به دلیل استمرار در خود مدرسه و مشغله های زندگی و شرایط اجتماعی و اقتصادی پیش آمده کمتر توانایی ریزی اقتصادی آموزش کودکان خود دارند و هنوز این برنامه زندگی جایگاهی در میان خانواده ها پیدا نکرده است آنان زمانی به اهمیت قضیه پی می برند و در مورد آن حداقل حرف می زنند، زمانی است که با ترك تحصیل و یا مردودی فرزندان مواجه می شوند و سرانجام آن است که به بازنگری آن چه رخ داده است پی بردارند و با حساب دخل و خرج خانواده در طول مدت تحصیل به عمق فاجعه پی می برند. جنبه دیگر مربوط به اثرات روانی و رفتاری ناشی از افت تحصیلی می باشد که بر دانش آموز شکست خورده وارد می آید. جنبه دیگر خسارت وارده دیگر بر جامعه می باشد که در اثر دیرتر راه یافتن فرد به بازار کار بر جامعه احساس می شود.

بدون تردید هیچ نظام آموزشی نمی تواند صد در صد به اهداف آموزشی خود برسد ولی موفق بودن هر نظام آموزشی نزدیک تر شدن هر چه بیشتر به اهداف تعیین شده بستگی دارد. برای نزدیک تر شدن به اهداف نظام آموزشی حتما باید عوامل موثر بر افت تحصیلی را شناخت و اثر های آن را کاهش داد.